

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/sledztwa/sledztwa/oddzialowa-komisja-w-lodzi-sta/31450,Sledztwa-w-toku.html>
2022-12-09, 06:06

Śledztwa w toku

Zbrodnie komunistyczne

- 1. Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonanej przez działających wspólnie i w porozumieniu prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi oraz sędziów Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, będących funkcjonariuszami państwa komunistycznego, w okresie od dnia 9 października 1982 roku do dnia 17 listopada 1982 roku w Łodzi, polegającej na przekroczeniu uprawnień poprzez bezprawne pozbawienie wolności na czas powyżej siedmiu dni w postaci tymczasowego aresztowania Marka T. i Romana P., a następnie ich skazanie, co stanowiło represję i poważne prześladowanie z przyczyn politycznych z powodu prezentowanych przez nich przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszenie praw do ich wyrażania i było działaniem na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonych (S. 25.2021.Zk).**

Z ustaleń śledztwa wynika, że Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Łodzi prowadziła w okresie stanu wojennego śledztwo, w którym zarzuciła Markowi T. i Romanowi P. popełnienie przestępstw z art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12.12.1981 r. o stanie wojennym, polegających na tym, że w październiku 1982 roku w Łodzi sporządzili w celu rozpowszechnienia znaczną ilość ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać co najmniej niepokój publiczny. Wobec obu podejrzanych zastosowano tymczasowe aresztowanie, które było utrzymane również po wniesieniu sprawy wraz z aktem oskarżenia do sądu. Wyrokiem z dnia 17 listopada 1982 roku Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Łodzi uznał w/w za winnych popełnienia zarzuczanych im przestępstw i skazał Marka T. i Romana P. na kary po jednym roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, przy czym drugiemu oskarżonemu warunkowo zawiesił jej wykonanie na okres trzech lat. W wyniku rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 8 lutego 1994 roku uniewinnił obu oskarżonych z uwagi na brak ustawowych znamion czynu zabronionego. W dniu 29 marca 2022 r. do Sądu Najwyższego w Warszawie zwrócono się z wnioskiem o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłego sędziego Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy – Pawła M. Wniosek o uchylenie immunitetu w/w sędziego nie został jeszcze rozpatrzony.

- 2. Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie**

zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonanej przez działających wspólnie i w porozumieniu prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi będących funkcjonariuszami państwa komunistycznego w okresie od dnia 28 stycznia 1982 roku do dnia 2 marca 1982 roku w Piotrkowie Trybunalskim, polegającej na przekroczeniu uprawnień poprzez bezprawne pozbawienie wolności na czas powyżej siedmiu dni w postaci tymczasowego aresztowania Aleksandra M., Pawła N. i Mariana W., co stanowiło represję i poważne prześladowanie z przyczyn politycznych z powodu prezentowanych przez nich przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszenie praw do ich wyrażania i było działaniem na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonych (S. 24.2021.Zk).

W toku śledztwa wykonano oględziny akt archiwalnych, z których wynika, że Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Łodzi prowadziła w okresie stanu wojennego śledztwo, w którym zarzuciła Aleksandrowi M., Pawłowi N. i Marianowi W. popełnienie przestępstw z art. 48 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 12.12.1981 r. o stanie wojennym, polegających na tym, że rozpowszechniali w styczniu 1982 roku mogące wywołać niepokój publiczny ulotki zawierające fałszywe wiadomości na temat stanu wojennego oraz poczynań władz PRL, jak również nawołujące do stawiania władzy czynnego oporu. Wobec wszystkich podejrzanych zastosowano tymczasowe aresztowanie, które było utrzymane również po wniesieniu sprawy wraz z aktem oskarżenia do sądu. Wyrokiem z dnia 2 marca 1982 roku Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Łodzi uznał w/w za winnych popełnienia zarzucanych im przestępstw i skazał Aleksandra M. na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, Pawła N. na karę jednego roku pozbawienia wolności, a Mariana W. na karę jednego roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat. W wyniku rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 11 października 1992 roku uniewinnił wszystkich oskarżonych od przypisanych im przestępstw, uznając, iż w treści ulotek zawarte były wyłącznie oceny i komentarze do wydarzeń mających miejsce w kraju i były one ich publicznym politycznym oświadczeniem się. W dniu 29 marca 2022 r. do Sądu Najwyższego w Warszawie zwrócono się z wnioskiem o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłego sędziego Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy – Bogdana R.. Wniosek o uchylenie immunitetu w/w sędziego nie został jeszcze rozpatrzony.

- 3. Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonanej przez działających wspólnie i w porozumieniu prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi oraz sędziów Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, będących funkcjonariuszami państwa komunistycznego, w okresie od dnia 15 maja 1982 roku do dnia 14 czerwca 1982 roku w**

Łodzi, polegającej na przekroczeniu uprawnień poprzez bezprawne pozbawienie wolności na czas powyżej siedmiu dni w postaci tymczasowego aresztowania Tadeusza P. i Andrzeja R., a następnie ich skazanie, co stanowiło represję i poważne prześladowanie z przyczyn politycznych z powodu prezentowanych przez nich przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszenie praw do ich wyrażania i było działaniem na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonych (S. 22.2021.Zk).

Z ustaleń śledztwa wynika, że Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Łodzi prowadziła w okresie stanu wojennego śledztwo, w którym zarzuciła Tadeuszowi P. i Andrzejowi R. popełnienie przestępstw z art. 48 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 12.12.1981 r. o stanie wojennym, polegających na tym, że od lutego do dnia 13 maja 1982 roku w Łodzi, sporządzali i przechowywali pisma zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny, które następnie rozpowszechniali przez pozostawienie w środkach komunikacji miejskiej w Łodzi. Wobec obu podejrzanych zastosowano tymczasowe aresztowanie, które było utrzymane również po wniesieniu sprawy wraz z aktem oskarżenia do sądu. Wyrokiem z dnia 14 czerwca 1982 roku Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Łodzi uznał w/w za winnych popełnienia zarzucanych im przestępstw i skazał Tadeusza P. na karę jednego roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności, a Andrzeja R. na karę dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat. W wyniku rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 18 października 1994 roku uniewinnił oskarżonych od przypisanych im przestępstw, uznając, iż pisma, które rozpowszechniali nie zawierały fałszywych wiadomości. W dniu 29 marca 2022 r. do Sądu Najwyższego w Warszawie zwrócono się z wnioskiem o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłego sędziego Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy – Janusza R. Wniosek o uchylenie immunitetu w/w sędziego nie został jeszcze rozpatrzony.

4. **Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonanej przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi i sędziów Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Łodzi, będących funkcjonariuszami państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień poprzez bezprawne pozbawienie wolności Mariana G. na czas powyżej siedmiu dni w postaci: tymczasowego aresztowania od dnia 15 lutego 1982 roku do dnia 13 marca 1982 roku oraz skazania go wyrokiem z dnia 29 marca 1982 roku na karę trzech lat pozbawienia wolności, co stanowiło represję i poważne prześladowanie z przyczyn politycznych z uwagi na prezentowane przez w/w przekonania i poglądy społeczno - polityczne, a tym samym stanowiło naruszenie praw**

do ich wyrażania i było działaniem na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego (S 64.2020.Zk).

W śledztwie ustalono, iż Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Łodzi zarzuciła Marianowi G., popełnienie przestępstwa z dekretu o stanie wojennym polegające na tym, że w dniu 13 lutego 1982 roku w Pabianicach w warunkach ogłoszonego stanu wojennego w Polsce, przy użyciu szablonu i farby w aerozolu sporządzał na murach mieszkalnych i na ścianie wiaty MPK napisy zawierające fałszywe wiadomości, mogące wywołać niepokój publiczny i rozruchy. Wobec w/w zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Wyrokiem z dnia 29 marca 1982 roku Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Łodzi uznał Mariana G. za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa i skazał na karę trzech lat pozbawienia wolności. Zdaniem Sądu oskarżony sporządzał na murach budynków i wiacie MPK napisy szkalujące władze PZPR, zawierające w swej treści fałszywe wiadomości. Sporządzenie napisów w kilku miejscach w sposób trwały w ocenie Sądu wskazywało na wysoki stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu. W wyniku rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 8 lipca 1994 roku uniewinnił Mariana G. od przypisanego mu przestępstwa, uznając, iż hasła które wykonał nie były wiadomościami, lecz odzwierciedlały emocje autora i jego poglądy na poczynania PZPR. W dniu 29 marca 2022 r. do Sądu Najwyższego w Warszawie zwrócono się z wnioskiem o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłego sędziego Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy – Ryszarda R. Wniosek o uchylenie immunitetu w/w sędziego nie został jeszcze rozpatrzony.

5. Śledztwo w sprawie zabójstwa w nieustalonym miejscu i czasie po 1945 roku czterech mężczyzn o nieustalonej tożsamości przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, najprawdopodobniej funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa (S. 9.2018.Zk).

Śledztwo dotyczy ustalenia tożsamości odkrytych na terenie byłego poligonu wojskowego na Brusie w Łodzi w dniu 8 lipca 2009 roku szkieletów czterech mężczyzn z otworami w czaszce od broni strzeleckiej. Szczątki były ofiarami zbrodni zabójstwa w następstwie postrzałów z broni palnej. Lokalizacja otworów wlotowych na czaszce wskazywała na systematycznie dokonaną egzekucję. Zbrodni tej w nieustalonym czasie po 1945 roku dopuścili się funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa. Dotychczas zabezpieczono materiał biologiczny od krewnych kpt. Stanisława Sojczyńskiego ps. „Warszyc” i członków jego sztabu rozstrzelanych w następstwie wykonania wobec nich wyroków śmierci orzeczonych przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi i wykonanych w dniu 19 lutego 1947 roku w Łodzi. Przeprowadzono badanie profili genetycznych w odniesieniu do zabezpieczonych szkieletów i porównano je z profilem genetycznym syna Stanisława Sojczyńskiego ps. „Warszyc”. Aktualnie prowadzone są badania porównawcze pobranego materiału genetycznego od

krewnych członków sztabu Stanisława Sojczyńskiego rozstrzelanych w dniu 19 lutego 1947 roku w Łodzi z zabezpieczonymi profilami genetycznymi ujawnionych szkieletów. W zależności od wyników badań genetycznych (o ile badania dadzą wynik negatywny, jak w przypadku badań porównawczych zabezpieczonych szkieletów z profilem genetycznym syna Stanisława Sojczyńskiego) planowane są dalsze czynności poprzez wytypowanie i zabezpieczenie materiału porównawczego od osób najbliższych skazanych na karę śmierci w 1946 roku przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Łodzi, a następnie rozstrzelanych w 1947 roku na terenie byłego poligonu wojskowego na Brusie, a następnie przeprowadzenie badań porównawczych z profilami genetycznymi ujawnionych szkieletów.

Zbrodnie nazistowskie

1. Śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1939-1945 przez funkcjonariuszy państwa nazistowskiego w więzieniu w Radogoszczy w Łodzi na więźniach tegoż obozu (S 37.2019.Zn)

Śledztwo w tej sprawie zostało podjęte postanowieniem z dnia 18 lipca 2019 roku. Dotychczas w śledztwie zebrano obszerny materiał dowodowy w postaci zeznań świadków, dokumentów, fotografii, publikacji historycznych, które pozwoliły na ustalenie, iż poszerzone więzienie policyjne na Radogoszczu (Erweitärtes Polizeigefängnis Radegast), funkcjonujące w latach 1940-1945, było największym na terenie Łodzi przejściowym więzieniem podległym niemieckiej policji. Więzienie zorganizowano w budynkach byłej fabryki Samuela Abbego, które systematycznie adaptowano do nowych funkcji, aż do początków 1943 roku. Więzienie radogoskie było więzieniem przeznaczonym dla mężczyzn Polaków, jednak sporadycznie przetrzymywano w nim krótko także kobiety. Osadzano też pojedyncze osoby pochodzenia żydowskiego (zwłaszcza tuż przed zamknięciem getta łódzkiego w ostatnich dniach kwietnia 1940 r., ale także w późniejszym czasie), Rosjan (jeńców wojennych zbiegłych z niewoli lub robót przymusowych w obozach, jak pod Sieradzem - poligon) i najprawdopodobniej w niewielkiej liczbie osoby innych narodowości. Więźniowie przebywali w więzieniu w dłuższych lub krótszych okresach, do momentu sformułowania transportu lub decyzji prokuratorskich bądź sądowych co do dalszego losu więźnia. Były to okresy dwutygodniowe i dłuższe, a zdarzały się także okresy ponad roczne. Jedną z zasadniczych funkcji radogoskiego więzienia było przetrzymywanie więźniów do czasu sformowania/zgrupowania ich w odpowiednie transporty w celu wywiezienia do właściwych więzień, najczęściej do Sieradza, Łęczycy czy Wielunia, także do obozów, zwłaszcza obozu pracy karnej w Ostrowie Wielkopolskim, a przede wszystkim do obozów koncentracyjnych: KL Dachau, KL Auschwitz, KL Gross-Rosen, KL Mauthausen-Gusen. Z chwilą zbliżania się frontu wschodniego podjęto akcję likwidacyjną więzienia, którą dowodził Walter Pelzhausen, rozpoczęła się ona około północy z 17 na 18 stycznia 1945 roku i trwała do godzin rannych 18 stycznia 1945 roku. Prowadzone czynności zmierzają do sukcesywnego

tłumaczenia dokumentów w języku niemieckim zgromadzonych w aktach sprawy, jak również ustalenia miejsca pobytu lub daty zgonu byłych więźniów obozu oraz przesłuchania świadków.

2. Śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez niemieckich funkcjonariuszy obozowych w latach 1942-1945 na więźniach obozu dla dzieci i młodzieży polskiej w Łodzi przy ulicy Przemysłowej (S 36.2019.Zn).

Śledztwo w tej sprawie zostało podjęte postanowieniem z dnia 10 lipca 2019 roku. W śledztwie zebrano dotychczas obszerny materiał dowodowy w postaci zeznań świadków, dokumentów, fotografii, publikacji historycznych. Prewencyjny (izolacyjny) obóz niemieckiej policji bezpieczeństwa dla dzieci i młodzieży polskiej w Łodzi (Polenjugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt), przy ulicy Przemysłowej oficjalnie uruchomiono w dniu 1 grudnia 1942 roku. Obóz został wyzwolony w dniu 19 stycznia 1945 roku. Przez obóz przeszło prawdopodobnie około 3000 dzieci i młodzieży. Średnio w obozie przebywały dzieci w wieku od 8 do 16 lat. Okresowo były dzieci młodsze, nawet w wieku 2-7 lat, oraz starsze powyżej 16 lat. W obozie osadzano dzieci i młodzież ze wszystkich zakątków Polski, ale także dzieci z zagranicy. Obóz w Łodzi posiadał filię w miejscowości Dzierżązna, niedaleko Łodzi, która powstała najprawdopodobniej jesienią 1943 roku. Prowadzone czynności zmierzają do sukcesywnego przekazywania do tłumaczenia szeregu dokumentów i fotokopii dokumentów sporządzonych w języku niemieckim. Równoległe do tych działań prowadzone będą sukcesywnie czynności dotyczące ustalenia miejsca pobytu lub daty zgonu byłych więźniów obozu i przesłuchania świadków.